
AN ANALYTICAL APPROACH TO THE NOVEL "MISS CRISTINA" WRITTEN BY MIRCEA ELIADE

Associate Professor PhD Mirabela Rely Odette CURELAR *

*, „Constantin Brancusi,, University of Târgu Jiu

Abstract: *The novel 'Miss Christina' is a kind of spiritual cryptography, always hidden and always luminous, developed around an intuition, or rather, around a fever. Eliade started from a folklore theme: the existence of strigoi, who terrorize the living with their presence, draining their energy, altering their reality, replaced by a fiction of hallucinatory force.*

Keywords: *force, presece, spiritual cryptography, fever, folclor.*

**Contact details
of the
author(s):** -

Domnișoara Christina este un roman fantastic și erotic, scris de Mircea Eliade, și apărut în anul 1936. Eugen Simion motivează în Postfața volumului *La umbra unui crin Proza fantastică V* (Editura Fundației Culturale Romne, București, 1992) reluarea unui plan din 1980, a lui Mircea Eliade de a publica cele 24 narțiuni fantastice, începând cu Domnișoara Christina și sfârșind cu *La umbra unui crin*, scrise între 1936-1982.

Tot în postfața menționată, Eugen Simion face unele precizări interesante în legătură cu multiplele axe și nivele stilistice ale receptării prozei lui Mircea Eliade de către critica din deceniul patru. Sunt menționate astfel două asemenea dimensiuni: una rea-listă (Isabel și apele iavolului, Maitreyi, Înțoarcerea din rai, Huliganii etc.), alta inițiativă, fantastică, mitică (Domnișoara Christina, Secretul doctorului Honigberger). Fantasticul la Mircea Eliade oscilează între două tipuri de simboluri: unul folcloric (Domnișoara Christina, Sarpele), altul indic (Secretul doctorului Honigberger, Nopti la Serampore), deși uneori, după precizarea criticului, numai cadrul ramne exotic. Precizăm că fantasticul categoric al esteticii, se definește ca produs al imaginației sau fanteziei și reprezintă trăsătura caracteristică a literaturii antice (poemele homerice, legende mitologice), a unor creații populare, cum este cazul basmului, a literaturii științifico-fantastice.

Cultivată mai mult de romantici, literatura fantastică își leagă numele de Ernst Theodor Hoffman (1776-1822) scriitor și compozitor romantic german, care în scrierile sale cultiva fantasticul (basme:



Urciorul de aur, Spargatorul de nuci și regele soarecilor; nuvele: Maestrul Martin dogarul și calfele sale; romane: Elixirele diavolului, Parerile despre viața ale motanului Murr etc.). Ca particularități ale fantasticului în literatura menționăm: noi dimensiuni ale timpului și spațiului, ritm special în succesiunea momentelor, plasmuirea personajelor. În literatura română, elemente fantastice pot fi identificate la: B. St. Delavrancea, G. Cosbuc, Al. Odobescu, V. Alecsandri, M. Eminescu, V. Voiculescu, I. Vineanu. Caracteristic fiind fantasticul lui Cezar Petrescu, Gala Galaction, Panait Istratie, Mircea Eliade. Eugen Simion precizează: Știința lui Mircea Eliade este de a strecura într-un text totdeauna limpede astfel de simboluri care pun spiritul nostru să vadă prin lucruri și să-și cîntărească filosofic gesturile. Filiatia ce se poate stabili în cadrul literaturii române duce, în cazul lui, la Eminescu și la formula fantasticului metafizic. Deosebirea este că Mircea Eliade evita să facă din personajele sale niște filosofi sau vizitatori metafizici, preferând oamenii cei mai banali cu putință și, în alta ordine, ca prozatorul modern e interesat mai mult de manifestarea miturilor decât de putința omului de a egala, prin creație, divinitatea. Eliade desparte, apoi, definitiv, fantasticul de poezie în înțelesul literar imediat, textul său se supune cu severitate demonstrației epice.

Astfel, proza fantastică a lui Mircea Eliade ne apare încălzită de lumina unei spiritualități reflexive, fără a fi totuși copleșită de erudiție mitologică și uscăță de speculație. Ea a dat fantasticului românesc nota mai sistematic intelectuală ce-i lipsea (Scriitori români de azi, II, Editura Cartea Românească, București, 1976). În nuvela lui Mircea Eliade, cea care încearcă atingerea absolutului este femeia Domnișoara Christina, care, de pe celălalt tărâm, încearcă aventura destinului cu Egor reprezentând tărîmul vieții, al muritorilor. Pe punctul de a-și exercita influența malefică, nefastă asupra lui Egor, aventura eșuează. La conacul familiei Moscu, din Cîmpia Dunării, se întîmplă lucruri extraordinare, cum ar fi: pieirea peste noapte a vitelor slabite, a servitorilor; Simina, fetița cea mică, se comportă ca o vrajitoare; Sanda, fata cea mare și doamna Moscu au stări ciudate; oaspetii care sosesc la conac: pictorul Egor Paschievici și arheologul Nazarie (simboluri ale imaginarului și rațiunii) simt o atmosferă apăsătoare. Sanda, fiica mare a doamnei Moscu, studenta la București, este îndrăgostită de Egor, drept pentru care îl și invitase la conacul mamei ei văduva. Conacul era însă bântuit de o strigoaică, domnișoara Christina, sora doamnei Moscu, omorâtă în timpul Rascoalei din 1907. După cină, Egor și Nazarie, în timp ce stau de vorbă în camera lui Egor simt prezența unui strigoi ce umbla fără a fi văzut. Într-un moment de mare groază care-i încearcă pe cei doi, sorbira din paharele de coniac, pentru că nu era ușor: Să simți cum cineva se apropie de tine și se pregătește să te asculte, cineva pe care nu-l vezi, dar a cărui prezență o simți în bataia singelui și o recunoști în sclipirea ochilor vecinului tău Simina, care detinea o forță specială, insistă ca Egor să fie lăsat singur.

Așa a avut loc a doua întîlnire a celor doi, de data aceasta în camera Christinei, camera în care exista un splendid tablou al acesteia pictat de celebrul Mirea. Simina accentuând parca atmosfera apăsătoare, prin ceea ce spune: Dar lui tanti Christina i-ar placea să mai fie o dată pictată Pictorul Egor cade pradă pasiunii erotice a domnișoarei. Christina aparîndu-i din nou în vis, somnul devine un cosmar și din tot ce-i care-i apar în vis Christina domina. Însotită de iubire, capătă înfățișarea unui zburător, dar feminin, care, ca și strigoiul, apare noaptea.

Asadar, aparînd în odaia lui Egor, recunoscînd fiecare obiect, într-o lumină ciudată care nu era nici de zi, nici lumină de lampă, Christina se manifesta nu ca nemuritoare și rece, ci însoțită de aventură, de dragoste: De cînd te aștept, sînt din nou domnișoara Christina, de cînd aștept un bărbat ca tine, un bărbat frumos și tânăr. Apropiindu-se de Egor, acesta simte un insuportabil parfum de violette și încearcă să se dea un pas înapoi, dar Christina îl apucă de brat reținîndu-l; îi spune: Nu fugi de mine, Egor și notează scriitorul: nu-i era teama că sta de vorbă cu o moartă, ci îl stînjenea apropierea ei prea caldă, parfumul prea puternic de violette, rasuflarea atât de feminină.



1/2025

Prin dialogul celor doi se realizeaza o splendida caracterizare a celor doua pesonaje: prin vorbire, gestică, imagini olfactive, scriitorul dovedindu-se a fi un mare creator de atmosfera si un subtil psiholog. Iata portretul lui Egor surprins de Christina: Ce frumos esti, ce palid () Ce frumos esti cnd zmbesti Christina se apropie de pat, il priveste lung pe Egor, parnd ca se lupta cu sine, ca incearca sa-si stapneasca o pornire oarba puternica. Isi musca buzele. Iata si reactia muritorului: Egor incepea sa se mire ca sta att de linistit alaturi de o moarta. Dar continua: ce bine ca toate lucrurile acestea se intâmpla in vis.

Prin detaliile din urmatorul fragment este completat portretul Christinei, dar si pe cel al lui Egor: Isi scoase alene o manusa si o azvrlî peste capul lui Egor, pe masuta de alaturi. Mirosea acum mai puternic a violete. Ce gust prost, sa te parfumezi intr-un asemenea hal Simti deodata o mna calda mngindu-l pe obraz. Tot sngel i se scurse in vene; caci senzatia acelei mini calde si totusi de o caldura nefireasca, inumana era ingrozitoare. Egor voi sa strige de teroare, dar nu mai gasi nici o forta, glasul i se stinse in gtlej.

Prin interventia obsedanta, Christina incearca sa-l linisteasca: Nu te speria, dragostea mea, sopti atunci Christina. Nu-ti voi face nimic. Tie nu-ti voi face nimic. Pe tine te voi iubi numai Parfumul de violete, manusa aruncata, rostirea versurilor din Luceafarul eminescian poetul favorit al Christinei sunt dovezi ale planului concret, plan care, de fapt, genereaza fantasticul, cnd senzatia existentei personajului din vis. Versurile sunt rostite melodios, mai ritmat, intarind ideea iubirii unui muritor: Ma dor de crudul tau amor / A pieptului meu coarde / Si ochi mari si grei ma dor, / Privirea ta ma arde Christina Vorbea incet, rar, uneori cu multa melancolie in glas. Il privea nesatioasa, infometata. Si totusi in ochi ei sticlosi se aduna cteodata o umbra de infinita tristete. Avertizndu-l; sa nu-i fie teama de ea, Christina rosteste si mai obsesiv: Cu tine ma voi purta altfel Sngel tau mi-e prea scump, dragul meu De aici, din lumea mea, eu voi veni in fiecare noapte la tine Sa nu-ti fie teama, Egor, sa crezi in mine.

Refuznd iubirea, Egor iese din transa. Dupa ce descopera sângele care clocoteste in rana Christinei, Egor isi confirma ideea ca partenera sa este moarta si ruptura definitiva se produce, nu inainte, inasa, ca domnisoarea Christina sa rosteasca un soi de blestem: Ma vei cauta o viata intreaga, Egor, fara sa ma gasesti! Vei pieri de dorul meu si vei muri tnr, ducând in mormnt suvita asta de par.

Trezindu-se din halucinatie, Egor rastoarna lampa, producând un mare incendiu la conac. El rupe portretul Christinei pictat de Mirea. In pivnita o gaseste pe Simina lipsita de vloga, culcata pe pamntul pe care l-a rascolit cu unghiile si, potrivit traditiei, populare, infige un fier de plug in trupul Christinei, sub obsesia unui glas care-l striga: Egor! Egor! Intoarse ochii. Nu era nimeni. Ramase singur, pentru totdeauna singur. Niciodata nu o va mai intlni, niciodata nu-l va mai tulbura parfumul ei de violete, si gura insngerata nu-i va mai sorbi rasuflarea Christina se defineste din perspectiva unei distinctii, rafinament, melancolie, privire sticloasa, mna calda, tristete in ochi, admiratie, iubire, tandrete, dar si o oarecare ambiguitate intre vampiric si erotic. Celalalt erou, Egor, traieste o experienta tragica, dramatica, pentru ca tragismul are doua surse: depasirea limitelor spre absolut si pedepsirea eroului ca in cazul lui Dionis, si nedepasirea acestor limite, care te fac sa nu mai fii om.

Daca Pompiliu Cosntantinescu vede in *Sarmanul Dionis* o intuitie metafizica a lumii concretizata intr-o poveste cu multe ascunzisuri spirituale, pentru el Domnisoarea Christina este un fel de criptografie spirituala, mereu ascunsa si mereu luminoasa, dezvoltata in jurul unei intuitii, as zice mai degraba in jurul unei febre. Eliade a pornit de la o tema folclorica: existenta strigoilor, care terorizeaza pe cei vii cu prezenta lor, le stoarce vloga, modificndu-le planul realitatii, inlocuit cu al unei fictiuni de o forta halucinanta.

Blestemul se poate inlatura, printr-o practica de magie, bunaoara infgnd un cutit in inima mortului, spre a ucide fantoma. In schema data a unui simbol, romanul Domnisoara Christina se organizeaza lucid, se configureaza tehnic, misterul e dozat cu abi-litate, iar la sfrsit, ceea ce era de



1/2025

demonstrat se demonstrează cu exces. Pictorul Egor, arheologul Nazarie, doctorul Panaitescu, oameni normali până la refuz, se vad invadati de spectre, se lasa convinsi de lumea de dincolo de simturi, sunt terorizati cteva zile la un conac boiersc de umbra domnisoarei Christina, ucisa in timpul revoltei din 1907, dar necontenit prezenta in viata familiei, a d-nei Moscu, sora ei, a Sandei si a Siminei, matusa lor, al caror destin il conduce cu o vointa demonica. Numai când Egor se scutura de vraja care incepuse sa-l rapuie si pe el, infignd un fier in inima strigoiului si incendiind conacul, inceteaza totul si magia isi implineste cercul.

Eliade a izbutit sa realizeze exact ceea ce si-a propus, iar daca si-a propus mai mult (ceea ce s-ar parea uneori), atunci dincolo de filmul putin american al povestirii de groaza din Domnisoara Christina trebuie sa intelegem o razbunare a instinctelor obscure, ancestrale ale unor intelectuali asupra ratiunii. Si in acest caz ne aflam tot in fata unei teme literare. Sorin Alexandrescu fixeaza dimensiunile fantasticului lui Mircea Eliade: Fara a incerca o situare a lui Mircea Eliade in literatura fantastica europeana contemporana, operatie prea dificil de intreprins in cteva rnduri, cred ca nu gresesc totusi afirmnd ca el poate fi considerat unul dintre putinii scriitori interesati de un fantastic folcloric sau de obedienta sacra.

Originalitatea lumii lui fantastice imi pare a consta in seninatatea ei, in absenta tragicului, a damnariei, a catastrofei finale, a obsesiilor si spaimelor de orice fel. Fantasticul lui Mircea Eliade este benign, o revansa a vietii, a frumusetii ei inepuizabile. Din acest punct de vedere, el ramne, dupa parerea mea, in mod decisiv, romnesc, pentru ca literatura romna imi pare a fi una dintre putinele literaturi ale lumii in care fantasticul n-a devenit niciodata grotesc, tragic, sumbru, pastrndu-si puritatea lirica, de alternativa mai buna si mai frumoasa a Realului. (C.B.)

BIBLIOGRAFIE

- Constantin Parfene – *Receptarea poetică*, Ed. Polirom, Iași, 1998;
- Eugen Simion – *Mircea Eliade – spirit al amplitudinii*, Ed. Demiurg, București, 1997;
- Gheorghe Glodeanu – *Fantasticul în proza lui Mircea Eliade*, Ed. Gutinul, Baia Mare, 1993;
- Ion Lotreanu – *Introducere în opera lui Mircea Eliade*, București, Editura Minerva, 1980, pag. 184;
- Manasia, M, G, (1/2020), UNDERSTANDING THE FACTORS INFLUENCING SECOND LANGUAGE ACQUISITION, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series Supplement.
- Mihai Pop și Pavel Ruxandoiu – *Folclor literar românesc*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1976;